

Sygn. akt I AGa 102/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Wiesława Kuberska (spr.)

Sędziowie: SA Tomasz Szabelski

SA Joanna Walentkiewicz – Witkowska

po rozpoznaniu w dniu 29 października 2020 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa M. J.

przeciwko Miastu Ł., (...)Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. i (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji wszystkich pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 12 marca 2019 r., sygn. akt X GC 49/18

1. oddala wszystkie apelacje;

2. zasądza solidarnie od Miasta Ł., (...)Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. i (...)Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. J. kwotę 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

(...)

Sygn. akt I AGa 102/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 12 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w Łodzi, w sprawie z powództwa M. J. przeciwko Miastu Ł., (...)Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. i (...)Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę, zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 92.212,73 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 16 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty (pkt 1), oddalając powództwo w pozostałej części (pkt 2), a także ustalił, że powód wygrał niniejszy proces w 100%, pozostawiając szczegółowe wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu (pkt 3).

(wyrok – k. 404)

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na ustaleniach, które Sąd Apelacyjny w całości podzielił i przyjął za własne, choć dokonał ich uzupełnienia, o czym będzie mowa dalej.

Z ustaleń tych wynikało, że powód jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...) Sztukatorskich i (...) M. J. w Ł.. Przedsiębiorcami są również pozwane spółki, a pozwane Miasto Ł. w czasie realizacji przedmiotowej inwestycji działało, jako przedsiębiorca.

W okresie planowania i ustalania koncepcji budowy nowego Dworca Ł. (...) były prowadzone rozmowy dotyczące wkomponowania w nową bryłę budynku dworca elementów starego dworca kolejowego. Wskazywano na podniesienie rangi miasta. Miejski Konserwator Zabytków stał na stanowisku, że z uwagi na historię związaną z budową dworca, jak i jego znaczenie dla rozwoju Ł. przemysłowej nie można wykluczyć z przestrzeni miejskiej budynku dworca. Przed podpisaniem umowy z podwykonawcami – w tym z powodem, zostały przeprowadzone przez generalnego wykonawcę negocjacje. W protokole

z negocjacji prowadzonych z M. J., jako zamawiających – inwestorów wskazano (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w W., (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w W.

i Miasto Ł.. W toku przedmiotowej inwestycji ofertę na wykonanie replik wewnętrznych Dworca Ł. (...) złożył M. J.. Wartość oferty wyniosła 599.000 zł. Rozpoczęcie prac ustalono na 2 maja 2015 r., a termin zakończenia na 18 lipca 2015 r. Zamawiający (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. i Miasto Ł. podzielili swój udział na tej inwestycji w ten sposób, że każdy z nich koordynował swój zakres robót.

(...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., A. S.p.A z siedzibą

w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z., Przedsiębiorstwo (...) i (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w M., jako generalny wykonawca, oraz M. J., jako podwykonawca, zawarli w dniu 24 lutego 2015 r. pisemną umowę o roboty budowlane na wykonanie replik wewnętrznych Dworca Ł. (...) o numerze (...), której integralną część stanowi protokół z negocjacji z 11 grudnia 2014 r.

Do tej umowy zawarto dwa aneksy, potwierdzające fakt podpisania kontraktu wobec bezpośredniego nawiązania do umowy zasadniczej. W dniu 16 lipca 2015 r. (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., (...) S.p.A z siedzibą w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z., Przedsiębiorstwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w M. oraz M. J. zawarli aneks numer (...) do umowy, którym zmieniono terminy rozpoczęcia i zakończenia robót odpowiednio na dzień 15 stycznia 2016 r. i 15 maja 2016 r. oraz podwyższono wynagrodzenie do kwoty 647.000 zł. W dniu 20 maja 2016 r. (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., (...) z siedzibą w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z., Przedsiębiorstwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w M. i M. J. zawarli aneks numer (...), w którym rozpoczęcie prac przesunięto na 23 maja 2016 r. oraz ustalono, że miały one być zakończone w terminie czterech miesięcy od dnia rozpoczęcia robót wskazanego w aneksie.

M. J., jako podwykonawca w zakresie elewacji wewnętrznych – odtworzenia starych fasad dworca został zgłoszony do inwestora. Inwestor był świadomy, że na budowie prace wykonują podwykonawcy. Pismem z 30 czerwca 2016 r. (...) Spółka Akcyjna z siedziba w W., jako koordynator w zakresie realizacji inwestycji, zatwierdziła wskazanych przez Konsorcjum podwykonawców, w tym powoda.

Przyjęty zakres prac M. J. wykonywał przy udziale jednego podwykonawcy – J. C. (1), prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą A. Zakład (...). Kierownikiem robót w zakresie prac wykonywanych przez J. C. (1), związanych z odtworzeniem fasady dworca kolejowego, był A. D.. On prowadził wszystkie roboty renowatorskie. Podczas realizacji przyjętego zakresu robót prace były wykonywane przez przedsiębiorstwo J. C. zgodnie z ich harmonogramem. Prace polegały na wykonaniu płyty, założeniu szlichty, założeniu gzymsów. Podczas realizacji prac renowatorskich związanych z odtworzeniem fasad starego Dworca Ł. (...) nie były wykonywane żadne prace dodatkowe. Podwykonawca powoda – J. C. (1) za wykonane prace otrzymał w całości umówione wynagrodzenie. Prace zlecone powodowi zostały odebrane przez generalnego wykonawcę.

M. J. i Konsorcjum, jako generalny wykonawca, prowadzili rozmowy, co do przeprowadzenia końcowych rozliczeń robót wykonanych przez powoda. Po przesłaniu powodowi mailem z 30 marca 2017 r. projektu porozumienia do podpisania M. J. złożył zastrzeżenia, co do zawartych tam sformułowań. Przede wszystkim zakwestionował zapisy dotyczące wykonania prac dodatkowych, wskazując że nie było prac dodatkowych, a roboty zamienne. Wskazał nadto, że nie akceptuje zapłaty kwoty 32.114,59 zł jego podwykonawcy – J. C. (1). W rozmowach dotyczących rozliczenia generalnego wykonawcy z M. J. uczestniczyli przedstawiciele inwestora. Bezpośrednio w rozmowach tych uczestniczyli E. P., przedstawiciele Konsorcjum, M. J., W. J. oraz inżynier kontraktu.

W maju 2017 r. (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., (...) z siedzibą w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z., Przedsiębiorstwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą

w M. oraz M. J. zawarli porozumienie. Ustalono w nim, że generalny wykonawca uiszcza na rzecz powoda kwotę 215.000 zł netto za wszelkie roboty dodatkowe w terminie 30 dni od otrzymania prawidłowo wstawionej faktury VAT – punkt 1.1. i punkt 1.2 umowy. Warunkiem zapłaty tego wynagrodzenia było przedstawienie przez powoda listy dalszych podwykonawców oraz oświadczeń dalszych podwykonawców o wysokości należnego, pozostałego do zapłaty wynagrodzenia i/lub wniosków o dokonanie płatności bezpośrednio na rzecz podwykonawców. Niedostarczenie tych dokumentów w terminie upoważniało generalnego wykonawcę do powstrzymania się z zapłatą należności na rzecz powoda – punkt 1.3 umowy. M. J. uznał roszczenia generalnego wykonawcy o zwrot równowartości wynagrodzenia zapłaconego na rzecz J. C. (1) na łączną kwotę 110.310,60 zł – punkt 2.1 umowy i wyraził zgodę na potrącenie tej kwoty z fakturą VAT numer (...), z fakturą VAT numer (...), z fakturą VAT numer (...) oraz z kwotą zabezpieczenia należytego wykonania umowy – punkt 2.2 umowy. Powód zobowiązał się również do przedstawienia listy podmiotów, z których usług korzystał przy wykonywaniu niniejszej umowy, wskazującej należne im wynagrodzenie – punkt 2.3 umowy. Ponadto M. J. zobowiązał się do złożenia oświadczeń dalszych podwykonawców o otrzymaniu całości wynagrodzenia i braku innych roszczeń wobec powoda – punkt 2.4.1 umowy oraz ich oświadczeń o wysokości pozostałego do wypłaty wynagrodzenia wystawionych nie wcześniej niż w dniu 27 czerwca 2017 r. – punkt 2.4.2 umowy. Celem zawarcia porozumienia było wzajemne rozliczenie i zrzeczenie się wzajemnych roszczeń.

W dniu 22 sierpnia 2017 r. M. J. wystawił generalnemu wykonawcy fakturę VAT numer (...) na kwotę 264.450 zł brutto z tytułu wykonania repliki Dworca Ł. (...) według umowy (...) z 24 lutego 2015 r. i aneksu numer (...) z 23 maja 2016 r. – rozliczenie według certyfikatu numer 9 z terminem płatności do 21 września 2017 r. Inżynier projektu w swoim piśmie do zamawiającego wskazał, że roszczenie M. J. nie jest zasadne, gdyż nie zostały spełnione warunki uzyskania zapłaty – nie przedstawiono wymaganych w porozumieniu dokumentów. Po wykonaniu prac J. C. (1) wystąpił do M. J. o zapłatę wynagrodzenia z tytułu wykonanych prac dodatkowych. M. J. nie uznał tego żądania i odmówił zapłaty, wskazując, że łącząca ich umowa miała charakter ryczałtowy, a J. C. (1) nie wykonywał żadnych prac dodatkowych. W toku wykonywania umowy dotyczącej replik wewnętrznych Dworca Ł. (...) podwykonawca powoda – J. C. (1) nie wykonywał robót dodatkowych.

Sąd Okręgowy w tak zilustrowanym stanie sprawy uznał roszczenie powoda dotyczące zapłaty wynagrodzenia za część wykonanych przez niego prac za zasadne do kwoty 92.212,73 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 16 stycznia 2018 r.

Poza sporem było, że M. J. oraz Konsorcjum firm: (...) S.A. z siedzibą w P., (...) z siedzibą w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) sp. z o.o. z siedzibą w Z. i Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. z siedzibą w M., łączyła umowa o roboty budowlane, w ramach, której powód zobowiązał się do podjęcia działań i czynności zwińczonych konkretnym rezultatem – wykonaniem replik fasad starego Dworca Ł. (...), uregulowana w art. 647 k.c.

Przedmiotową inwestycję zrealizowano na zamówienie trzech zamawiających (inwestorów). Byli nimi Miasto Ł., (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. oraz (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.. W ocenie Sądu a quo okoliczność ta wynika z protokołu negocjacji, gdzie jako zamawiający wskazani zostali wszyscy pozwani. Z punktu widzenia powoda nie miało znaczenia, że w toku realizacji i na jej potrzeby pozwani – jako zamawiający, podzielili zadanie i każdy z nich nadzorował swój zakres robót. Mimo negocjowania roszczenia powoda i jego argumentów w swoich

pismach procesowych każdy z pozwanych mówił o sobie i wskazywał siebie, jako jednego z trzech inwestorów. Na przedmiotowej inwestycji generalnym wykonawcą było Konsorcjum spółek: (...) S.A. z siedzibą w P., (...) z siedzibą w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) sp. z o.o. w Z. oraz Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w M.. Natomiast jednym z podwykonawców, który zawarł umowę z generalnym wykonawcą, był M. J..

Choć do akt sprawy nie została złożona, jako dowód umowa łącząca M. J. i generalnego wykonawcę, to jednak inne dowody przeprowadzone w toku postępowania potwierdziły jej zawarcie. Na fakt zawarcia pisemnej umowy o roboty budowlane wskazywał przede wszystkim protokół z negocjacji, w którym określono warunki stosunku prawnego łączącego M. J. i generalnego wykonawcę. Jak zawarto w zapisach, protokół ten stanowił integralną część umowy stron. W protokole tym ustalono między innymi roboty, które miał wykonać M. J., termin ich wykonania oraz wysokość wynagrodzenia. Ponadto M. J. i generalny wykonawca zawarli dwa aneksy do umowy z 24 lutego 2015 r. określające warunki umowy o roboty budowlane, które same wraz z protokołem negocjacji mogłyby stanowić samodzielną pisemną umowę łączącą strony. Aneksy te jednoznacznie potwierdziły, że M. J. i generalny wykonawca zawarli na piśmie umowę o roboty budowlane, której przedmiotem było wykonanie replik fasad starego dworca kolejowego. Jakkolwiek pełnomocnicy stron podnosili, że M. J. nie przedłożył łączącej go z Konsorcjum umowy, to cały czas w swoich pismach procesowych odnosili się to tej umowy, opisując ją, jakby była zawarta na piśmie. W ostatnim swoim piśmie procesowym pełnomocnik (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przyznał wręcz, że strony łączyła umowa z 24 lutego 2015 r.

Generalny wykonawca zgłosił M. J. do zamawiającego, jako swojego podwykonawcę w zakresie elewacji wewnętrznych – replik fasad starego dworca kolejowego. Wynika to wprost z zeznań powoda i przesłuchanych świadków, ale również z pisma pozwanej (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. z 30 czerwca 2016 r., w którym wprost przyznała, że zatwierdziła wskazanych przez Konsorcjum podwykonawców, w tym zaakceptowała M. J., jako podwykonawcę w zakresie powierzonych mu robót. Zdaniem Sądu Okręgowego M. J. został, zatem skutecznie zgłoszony inwestorowi, jako podwykonawca. Dokonał tego generalny wykonawca na piśmie, który dodatkowo otrzymał pisemną akceptację przedsiębiorstwa powoda. Zdaniem Sądu nie miał znaczenia fakt, że taką pisemną akceptację złożyła jedynie (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., bowiem zamawiający wspólnie realizowali przedmiotowe przedsięwzięcie i nie miało znaczenia, który konkretnie został powiadomiony o wprowadzeniu podwykonawcy na budowę. Ponadto z pisma z 30 czerwca 2016 r. wynika, że (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. była koordynatorem realizacji inwestycji. Tym samym akceptacja powoda, jako podwykonawcy przez koordynatora kontraktu była wystarczająca do uznania go, jako zgłoszonego inwestorowi podwykonawcę robót na przedmiotowej inwestycji.

M. J. wykonał powierzony mu zakres robót, które zostały odebrane bez uwag i usterek. O wykonaniu przez powoda umówionych robót świadczył nadto fakt wykonania przedmiotowej inwestycji w całości, odebrania go przez inwestorów - również w zakresie replik fasad starego Dworca Ł.(...)

Porozumienie zawarte przez generalnego wykonawcę i M. J. miało ostatecznie rozliczyć strony. Dotyczyło ono prac wykonanych i objętych umową z generalnym wykonawcą. Zawierając przedmiotowe porozumienie, strony poruszały się wyłącznie w zakresie warunków zawartej w dniu 24 lutego 2015 r. umowy. Nie dotyczyło ono żadnych nowych okoliczności i czynności budowlanych. Miało jedynie na celu rozliczenie prac wykonanych przez powoda i wynikających z umowy z 24 lutego 2015 r. Na przedmiotowej inwestycji w zakresie prac M. J. nie było prac dodatkowych, co wynikało z wiarygodnych zeznań powoda, świadka W. J. i świadka A. D.. Na okoliczność wykonania prac dodatkowych nie przedstawiono żadnych dowodów, wobec tego nie sposób było bezkrytycznie przyjąć twierdzenia pozwanych o istnieniu tego rodzaju prac. W szczególności dowodem na wykonanie przez M. J. prac dodatkowych nie mogła być treść porozumienia. W tym zakresie zapisy tego dokumentu Sąd a quo uznał za niewiarygodne. Fakt wpisania do porozumienia robót dodatkowych powód skutecznie zakwestionował już po zapoznaniu się z projektem porozumienia, podnosząc że zależało mu na podpisaniu porozumienia, bo miał zadłużenie wobec dostawców materiałów i procesy sądowe.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji roszczenie dochodzone przez powoda było wymagalne, gdyż M. J. miał jednego podwykonawcę – J. C. (1), o którym wiedział generalny wykonawca i który został w całości rozliczony. W tej sytuacji powód nie miał możliwości składania informacji, co do innych podwykonawców, ich list oraz oświadczeń. Należało przy tym odróżnić podwykonawców od dostawców materiałów. Takich dostawców materiałów powód posiadał – czemu w toku procesu nie przeczył, jak i nie przeczył temu, że ma wobec nich zaległości płatnicze.

Reasumując, w sprawie zostały spełnione wszystkie przesłanki solidarnej odpowiedzialności inwestora i generalnego wykonawcy w rozumieniu art. 647¹ k.c., co zadecydowało o uwzględnieniu powództwa w wysokości określonej w zaskarżonym wyroku. O odsetkach od zasądzonego świadczenia Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., a o kosztach procesu stosownie do 108 § 1 k.p.c. Powództwo w dalej idącym zakresie podlegało oddaleniu.

(uzasadnienie zaskarżonego wyroku – k. 427 – 437)

Apelacje od całości tego orzeczenia wywiedli wszyscy pozwani.

Miasto Ł. zaskarżyło opisany wyrok apelacją opartą na następujących zarzutach:

1. naruszenia przepisów postępowania, tj.:

- art. 232 k.p.c. oraz art. 3 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że powód przedstawił niezbędne dowody dla wykazania solidarnej odpowiedzialności pozwanego za zapłatę kwoty dochodzonej pozwem, w tym (...) odpowiednie dowody dla stwierdzenia wykonania robót budowlanych, dokładnego zakresu tych robót, udzielenia zgody przez pozwanego na zawarcie takiej umowy na wykonanie tych robót oraz przedstawienia pozwanemu projektu takiej umowy i dokumentacji projektowej tych robót, w tym również wykazania, że dochodzona kwota stanowi należne wynagrodzenie ustalone w uzgodnionej umowie podwykonawczej;

- art. 233 § 1 k.p.c., art. 246 k.p.c., art. 247 k.p.c. oraz art. 278 k.p.c. poprzez wadliwą ocenę zebranego materiału dowodowego, w tym zwłaszcza niepełną i wybiórczą ocenę zebranych dowodów, wadliwe przyjęcie, że kwota dochodzona pozwem stanowi wynagrodzenie za roboty objęte uzgodnioną umową podwykonawczą, jak również przyjęcie twierdzeń powoda sprzecznych

z treścią zebranych dokumentów, jak wreszcie oparcie ustaleń i oceny zebranego materiału na dowolnych zapatrywaniach co do kwestii wymagających zasięgnięcia opinii biegłego z zakresu budownictwa;

2. naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 6 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że powód udowodnił istnienie zobowiązania po stronie Miasta Ł. do zapłaty na rzecz powoda kwoty dochodzonej pozwem, w tym zwłaszcza istnienie podstawy faktycznej do przypisania pozwanemu Miastu Ł. solidarnej odpowiedzialności za zapłatę kwot dochodzonych pozwem;

- art. 647¹ § 2 oraz § 5 k.c. poprzez wadliwe uznanie, że kwota dochodzona pozwem stanowi wynagrodzenie za roboty budowlane, należne powodowi na podstawie uzgodnionej umowy podwykonawczej, za której zapłatę pozwani ponosiliby solidarną odpowiedzialność, jak również wadliwe przyjęcie, że pozwany jako inwestor odpowiada solidarnie za zapłatę wszelkich roszczeń należnych podwykonawcy od generalnego wykonawcy;

- art. 647¹ § 6 w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 369 k.c. poprzez wadliwe przyjęcie, że Miasto Ł. jest inwestorem dla robót realizowanych na zlecenie (...) S.A. i (...) S.A. oraz wadliwe przyjęcie, że w przypadku udzielania jednego zamówienia przez kilku zamawiających w ramach wspólnego przetargu - gdzie zakres zadań realizowanych na rzecz poszczególnych zamawiających oraz wynagrodzenie należne od poszczególnych zamawiających jest wprost określone w umowie i załącznikach do tej umowy oraz przy zastrzeżeniu w umowie, że każdy z zamawiających odpowiada wyłącznie za zapłatę wynagrodzenia określonego w umowie dla jego robót, co wyłącza odpowiedzialność za zapłatę wynagrodzenia należnego od pozostałych zamawiających za roboty wykonane na ich rzecz – to pomimo tego każdy z zamawiających

solidarnie odpowiada za zapłatę za wszelkie roboty, w tym również za zapłatę za te roboty, które nie były realizowane na jego rzecz, zaś takie zdefiniowanie granic odpowiedzialności jest nieskuteczne i sprzeczne z art. 647¹ § 6 k.c.;

W konkluzji Miasto Ł. wniosło o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa (przynajmniej w stosunku do niego) oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie zaś o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

(apelacja Miasta Ł. – k. 443 – 449)

(...)SA z siedzibą w W., skarżąc wyrok Sądu Okręgowego podniosły zarzuty naruszenia następujących przepisów:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodów skutkującą nieprawidłowym ustaleniem, że powód nie wykonał prac dodatkowych, podczas gdy w porozumieniu zawartym pomiędzy generalnym wykonawcą a powodem (z którego wynika dochodzone roszczenie), wyraźnie wskazano, że porozumienie dotyczy zasad wypłaty powodowi wynagrodzenia za roboty dodatkowe mieszczące się poza zakresem umowy głównej;

- art. 647¹ § 2 i § 5 k.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że w świetle tego przepisu w przypadku inwestycji realizowanej przez kilka podmiotów dla objęcia odpowiedzialnością solidarną wszystkich inwestorów wystarczająca jest zgoda jednego inwestora na zawarcie umowy podwykonawczej, podczas gdy odpowiedzialność solidarna inwestora jest odpowiedzialnością za cudzy dług, co oznacza, że zgoda, jako konieczna przesłanka tej odpowiedzialności powinna

być wyrażona przez każdego inwestora, a wewnętrzne ustalenia w zakresie powierzenia funkcji koordynatora nie wyłączają obowiązku uzyskania zgody na zawarcie umowy podwykonawczej przez wszystkich inwestorów w celu objęcia ich rygiem odpowiedzialności solidarnej;

- art. 647¹ § 2 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że pozwani wyrazili tzw. milczącą zgodę na wykonywanie przez powoda robót budowlanych, za które powód dochodzi roszczenia w niniejszej sprawie, podczas gdy koniecznym warunkiem skuteczności tzw. zgody dorozumianej (milczącej) jest umożliwienie inwestorowi zapoznania się z warunkami umowy podwykonawczej, który to warunek nie został spełniony w niniejszej sprawie, ponieważ jak wynika z dokonanych ustaleń faktycznych, pozwani nie mieli możliwości zapoznania się z porozumieniem zawartym pomiędzy powodem a generalnym wykonawcą, z którego wywodzone jest dochodzone w niniejszej sprawie roszczenie;

- art. 65 k.c. poprzez błędną wykładnię oświadczeń woli zawartych w porozumieniu zawartym pomiędzy powodem a generalnym wykonawcą polegającą na przyjęciu, że dochodzone przez powoda roszczenie jest wymagalne w sytuacji, gdy w pkt. 1.3. porozumienia wyraźnie wskazano, że warunkiem zapłaty wynagrodzenia za roboty dodatkowe jest przedstawienie przez powoda listy dalszych podwykonawców oraz ich oświadczeń o wysokości należnego do zapłaty wynagrodzenia, a w świetle ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie wynika, że powód nie przekazał generalnemu wykonawcy wszystkich oświadczeń.

Mając to wszystko na uwadze (...)SA z siedzibą w W. wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości (przynajmniej względem siebie), ewentualnie zaś o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a także o zwrot kosztów procesu przed sądem drugiej instancji.

(apelacja (...)SA w W. – k. 480 – 488)

Natomiast (...)S.A. w W. w swej apelacji zarzuciły:

1. naruszenie art. 647¹ § 5 k.c. poprzez wadliwe uznanie, że zostały spełnione przesłanki do uznania powstania solidarnej odpowiedzialności inwestora i generalnego wykonawcy za zapłatę wynagrodzenia powodowi, jako podwykonawcy;

2. naruszenie art. 232 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że powód wywiązał się z obowiązku udowodnienia okoliczności, z których wywodzi skutki prawne, tj.:

- istnienia zobowiązania dochodzonego przedmiotowym powództwem i jego wysokości,

- tego, że dochodzona przez powoda kwota stanowi wynagrodzenie za wykonane roboty budowlane w zakresie zaakceptowanym przez inwestora,

- przedmiotu robót budowlanych i zakresu zleconych robót, a także zawarcia umowy o roboty budowlane nr (...) w formie pisemnej, mimo nieprzedstawienia przez powoda umowy o roboty budowlane z generalnym wykonawcą;

3. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie swobodnej oceny dowodów oraz wyprowadzenie wniosków niewynikających z materiału dowodowego i błędne przyjęcie, że:

- powód zatrudniał tylko jednego dalszego podwykonawcę J. C. (1) - (...) Zakład (...);

- dalszy podwykonawca J. C. (1) – (...) Zakład (...) nie miał roszczeń wobec powoda w związku z wykonaniem robót dodatkowych;

- powód miał zaległości w płatnościach wyłącznie w stosunku do dostawców materiałów;

- powód spełnił przewidziane w punkcie 1.3. porozumienia do umowy nr (...) z 24 lutego 2015 r. warunki zapłaty wynagrodzenia;

- powód nie wykonywał żadnych robót dodatkowych, a porozumienie do umowy nr (...) z 24 lutego 2015 r. dotyczy robót wykonanych w ramach podstawowego zakresu robót budowlanych;

- porozumienie do umowy nr (...) z 24 lutego 2015 r. jest niewiarygodne w zakresie zapisów tego dokumentu dotyczących wykonania prac dodatkowych;

4. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie zeznań świadka M. Z. za niewiarygodne, dowolne i nieznajdujące potwierdzenia w materiale dowodowym w zakresie zatrudniania przez powoda dalszych podwykonawców i zgłaszania przez nich zaległości płatniczych, niewywiązania się z warunków zapłaty wynagrodzenia określonych w porozumieniu do umowy nr (...) z 24 lutego 2015 r., niewykonywania przez powoda robót dodatkowych;

5. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie zeznań świadka R. K. za niewiarygodne w zakresie zgłaszania przez dalszego podwykonawcę J. C. (1) - (...) Zakład (...) roszczeń wobec powoda z tytułu wykonania robót dodatkowych;

6. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie zeznań W. J. za wiarygodne w całości, mimo że pozostają one w sprzeczności

z zebranym w sprawie materiałem dowodowym, a świadek nie była w stanie określić, w jaki sposób ustalono wysokość dochodzonej wierzytelności i jakie wynagrodzenie za wykonane roboty otrzymał powód od generalnego wykonawcy;

7. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i pominięcie okoliczności wynikających z:

- pisma generalnego wykonawcy Konsorcjum (...) - (...) z 2 października 2017 r.;

- pisma generalnego wykonawcy Konsorcjum (...) - (...) z 23 października 2017 r.;
- wezwania do zapłaty z 11 września 2017 r. wystosowanego przez J. C. (1) - (...) Zakład (...);
- pisma J. C. (1) - (...) Zakład (...) z 20 września 2017 r.;
- tabeli Rozliczenia robót dodatkowych wykonania replik elewacji dworca kolejowego Ł. - (...)z 12 września 2016 r. sporządzonej i podpisanej przez J. C. (1) - (...) Zakład (...), z których wyraźnie wynika, że powód nie wywiązał się z obowiązków przewidzianych w punkcie 1.3 porozumienia do umowy nr (...) z 24 lutego 2015 r. oraz, które potwierdzają fakt zatrudniania przez powoda innych niż J. C. (1) - (...) Zakład (...) dalszych podwykonawców oraz zgłaszania przynajmniej przez J. C. (1) - (...) Zakład (...) żądania zapłaty dodatkowego wynagrodzenia za wykonane dodatkowo roboty budowlane.

Tym samym (...) S.A. w W. wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości, a także o zwrot kosztów procesu związanych z postępowaniem w obu instancjach.

(apelacja (...) S.A. w W. – k. 492 – 499)

Powód ustosunkowując się do apelacji Miasta Ł. oraz (...) SA z siedzibą w W., wniósł o ich oddalenie oraz zwrot kosztów, które poniósł na tym etapie sporu.

(odpowiedzi na apelacje – k. 467 – 475 i 528 – 540)

Na rozprawie apelacyjnej powód wniósł o oddalenie wszystkich apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

(protokół rozprawy apelacyjnej – k. 573)

Sąd Apelacyjny ustalił dodatkowo, co następuje.

W dniu 18 sierpnia 2011 r. została zawarta umowa nr (...)/I na zaprojektowanie, wykonanie i oddanie do eksploatacji Inwestycji obejmującej modernizację linii kolejowej W. Ł., etap II, Lot B2 – odcinek Ł. (...) (...)ze stacją Ł. (...) oraz budowę części podziemnej dworca Ł. (...)przeznaczonej dla odprawy i przyjęć pociągów oraz obsługi podróżnych, przebudowie układu drogowego i infrastruktury wokół multimodalnego dworca Ł. (...)– budowę zintegrowanego węzła przesiadkowego nad i pod ul. (...). Umowa została zawarta pomiędzy wszystkimi pozwanymi a (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., (...) z siedzibą w R., Przedsiębiorstwo Usług (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z., Przedsiębiorstwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w M..

W preambule tej umowy wskazano, że wszyscy pozwani działają wspólnie, jako (...) na podstawie art. 16 ustawy Prawo zamówień publicznych, przy czym każdy z tych podmiotów osobno będzie zwany dalej (...), natomiast w odniesieniu do odpowiednich robót, to znaczy (...), robót (...) lub (...) Miasta wszystkie trzy podmioty łącznie określane będą, jako (...). W art. 3 umowy pozwani określili, jaką cenę każdy z nich jest zobowiązany zapłacić za planowane roboty: (...) zobowiązało się zapłacić 1.288.855.452,34 zł brutto, (...) zobowiązało się zapłacić 57.528.765,06 zł brutto, a Miasto Ł. zobowiązało się zapłacić 412.905.234,31 zł brutto, z tego 389.137.233,83 zł brutto za przedsięwzięcie pod nazwą „Węzeł Multimodalny przy Dworcu Ł. (...)” i 23.768.000,48 zł brutto za przebudowę infrastruktury przy dworcu Ł. (...)w ramach programu „(...)”. Integralną część umowy – zgodnie z art. 1 porozumienia – stanowiło 11 załączników do umowy, wymienione w art. 5 oraz „Warunki ogólne umowy”. Wszelkie zmiany umowy i uzupełnienia umowy wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności.

(dowód – wydruk umowy k. 576 – 578, utrwalonej na płycie, załączonej do odpowiedzi na pozew Miasta Ł. – k. 107 akt).

Powyższa umowa była wielokrotnie aneksowana, ale żaden aneks nie dotyczy wykonania robót dodatkowych, w szczególności robót dotyczących samego budynku dworca. Aneksem nr (...) objęto roboty zamienne, ale ziemne.

(dowód – aneksy do umowy utrwalone na płycie, załączonej do odpowiedzi na pozew Miasta Ł. – k. 107 akt).

W załączniku nr 11 strony umowy dokonały podziału robót pomiędzy wszystkich inwestorów. Wynika z niego, że udział w cenie za roboty budowlano – montażowe dworca Ł.(...)ponoszą wszyscy inwestorzy: (...) 14,765%, (...) 1,438% i Miasto Ł. 3,323%.

(dowód – wydruk załącznika – k. 631, utrwalonego na płycie, załączonej do odpowiedzi na pozew Miasta Ł. – k. 107 akt).

„Warunki ogólne umowy” w punkcie 1.1.2.16 przewidywały ustanowienie (...) dla wykonania umowy, którym zostały (...), działając na rzecz (...) w zakresie realizacji inwestycji zgodnie z (...). Ponadto w tym dokumencie postanowiono posłużyć się przy realizacji inwestycji podwykonawcami w sposób szczegółowo opisany w pkt. 4.4. (...). W punkcie 4.4.3. ustalono, że w przypadku, gdy umowa lub bezwzględnie obowiązujące przepisy Prawa wymagają uzyskania zgody Koordynatora na zawarcie umowy pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą lub między podwykonawcą a dalszym podwykonawcą, do uzyskania tej zgody będzie miała zastosowanie następująca procedura:

(a) wykonawca przedstawi Koordynatorowi projekt umowy z podwykonawcą oraz dokumentację dotyczącą zakresu robót, które mają być wykonane przez tego podwykonawcę;

(b) w terminie 14 dni od daty przedstawienia wniosku wykonawcy, Koordynator udzieli na piśmie zgody na zawarcie umowy albo zgłosi sprzeciw lub zastrzeżenie do umowy;

(c) sprzeciw lub zastrzeżenie będą równoznaczne z odmową udzielenia zgody.

(dowód – wydruk „Warunków ogólnych umowy” – k. 580 – 630, utrwalonych na płycie, załączonej do odpowiedzi na pozew Miasta Ł. – k. 107 akt).

W „Protokole z negocjacji z podwykonawcą” z dnia 11 grudnia 2014 r. prowadzonych z M. J. z generalnym wykonawcą, jako zmawiających – inwestorów wskazano (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w W., (...)Spółkę Akcyjną z siedzibą w W. i Miasto Ł.. Przedmiotem umowy miały być roboty wykończeniowe (tynek artystyczny, odlewy, obróbki blacharskie z tytan – cynku, malowanie) dla replik wewnętrznych. Wynagrodzenie podwykonawcy miało charakter ryczałtowy (pkt. 3.2.2). Wynagrodzenie za roboty dodatkowe podwykonawca był zobowiązany zgłaszać na piśmie wraz z uzasadnieniem przed przystąpieniem do ich wykonania (pkt. 3.4.2).

(dowód – „Protokole z negocjacji z podwykonawcą” – k. 123 – 145).

Z pisma generalnego wykonawcy Konsorcjum (...) - (...) z 23 października 2017 r. oraz z pisma z dnia 2 października 2017 r., kierowanych do Koordynatora inwestycji nie wynika, jakich dokumentów – zgodnie z porozumieniem z maja 2017 r. – powód nie dostarczył generalnemu wykonawcy (dowód – pismo k. 95 – 96).

Z pisma J. C. (1) – (...) Zakład (...) z 20 września 2017 r. oraz z tabeli Rozliczenia robót dodatkowych wykonania replik elewacji dworca kolejowego Ł. – (...) z 12 września 2016 r. sporządzonej i podpisanej przez J. C. (1) – (...) Zakład (...), nie wynika, aby powód posłużył się innymi podwykonawcami, za wyjątkiem firmy (...). Z wezwania do zapłaty z 11 września 2017 r. wystosowanego przez J. C. (1) – (...) Zakład (...) wynika tylko i wyłącznie spór pomiędzy powodem i tym podwykonawcą (dowód – pisma – k. 171 – 174).

Brak wykonywania robót dodatkowych przez J. C. (1) wynika także z oświadczenia kierownika robót, ustanowionego przez J. C. w osobie A. D. (dowód – pismo A. D. z 23 lutego 2018 r. – k. 182).

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd ad quem dokonał na podstawie niespornego materiału dowodowego, znajdującego się w aktach sprawy, niedostatecznie wykorzystanego przez Sąd pierwszej instancji, mając na uwadze zgłoszone przez apelujących zarzuty naruszenia prawa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Wszystkie apelacje są nietrafne i podlegają oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Zaznaczyć przy tym należy, że Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie III CZP 49/07 (OSNC 2008/6/55), że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąza go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. W związku z tym dla postępowania apelacyjnego znaczenie wiążące mają tylko takie uchybienia prawu procesowemu, które zostały przedstawione w apelacji i nie są wyłączone spod kontroli sądu odwoławczego na podstawie przepisu szczególnego.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idącego zarzutu pozwanego Miasto Ł., tj. zarzutu braku legitymacji procesowej biernej tego podmiotu, co ciekawe niepodzielanego przez pozostałych pozwanych, ani w odpowiedziach na pozew złożonych przez (...) SA (k. 51 – 54) i (...)SA (k. 67 – 81), ani w ich apelacjach. Zarzut ten jest oczywiście bezzasadny, gdyż żaden z dowodów przeprowadzonych w tej sprawie go nie potwierdza. A przeciwnie, to dokumenty złożone przez Miasto Ł. na płycie, załączniku do odpowiedzi na pozew, pozwoliły Sądowi drugiej instancji dokonać uzupełniających ustaleń faktycznych, rozwiewających wszelkie wątpliwości w tym zakresie.

Po pierwsze, jak wynika z preambuły umowy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o nr (...) wszyscy pozwani działali wspólnie, jako (...) na podstawie art. 16 ustawy Prawo zamówień publicznych z dnia 29 stycznia 2004 r. Zgodnie z tym przepisem w postaci obowiązującej w chwili podpisywania umowy (tekst jednolity z 25 czerwca 2010 r., Dz. U. 2010.113.759):

1. Zamawiający mogą wspólnie przeprowadzić postępowanie i udzielić zamówienia, wyznaczając spośród siebie zamawiającego upoważnionego do przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia w ich imieniu i na ich rzecz.

2. (uchylony).

3. Minister kierujący działem administracji rządowej może, w drodze zarządzenia, wskazać, spośród podległych jemu jednostek organizacyjnych lub przez niego nadzorowanych, zamawiającego, który będzie właściwy do przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia na rzecz tych jednostek, a także polecić tym jednostkom nabywanie określonych rodzajów zamówień od wskazanego albo centralnego zamawiającego lub od wykonawców wybranych przez wskazanego albo centralnego zamawiającego oraz polecić udzielanie zamówień na podstawie umowy ramowej zawartej przez wskazanego albo centralnego zamawiającego.

4. Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego może wyznaczyć spośród podległych samorządowych jednostek organizacyjnych jednostkę organizacyjną właściwą do przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia na rzecz tych jednostek.

5. Przepisy dotyczące zamawiającego stosuje się odpowiednio do zamawiających, o których mowa w ust. 1.

Obecna regulacja jest bardziej szczegółowo i nieco odmienna, gdyż stanowi, że

1. Zamawiający mogą wspólnie przeprowadzić postępowanie i udzielić zamówienia, wyznaczając spośród siebie zamawiającego upoważnionego do przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia w ich imieniu i na ich rzecz.

2.(uchylony)

3. Minister kierujący działem administracji rządowej może, w drodze zarządzenia, wskazać, spośród podległych jemu jednostek organizacyjnych lub przez niego nadzorowanych, zamawiającego, który będzie właściwy do przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia na rzecz tych jednostek, a także polecić tym jednostkom nabywanie określonych rodzajów zamówień od wskazanego albo centralnego zamawiającego lub od wykonawców wybranych przez wskazanego albo centralnego zamawiającego oraz polecić udzielanie zamówień na podstawie umowy ramowej zawartej przez wskazanego albo centralnego zamawiającego.

4. Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego może wyznaczyć spośród podległych samorządowych jednostek organizacyjnych jednostkę organizacyjną właściwą do przeprowadzenia postępowania i udzielenia zamówienia na rzecz tych jednostek.

5. Przepisy dotyczące zamawiającego stosuje się odpowiednio do zamawiających, o których mowa w ust. 1.

6. Jeżeli postępowanie o udzielenie zamówienia jest prowadzone w całości w imieniu i na rzecz więcej niż jednego zamawiającego, wszyscy zamawiający ponoszą odpowiedzialność za wypełnienie obowiązków wynikających z ustawy. Odpowiedzialność powstaje również w przypadku, gdy jeden z zamawiających prowadzi postępowanie o udzielenie zamówienia, występując we własnym imieniu i w imieniu pozostałych zamawiających.

7. Jeżeli postępowanie o udzielenie zamówienia nie jest prowadzone w całości w imieniu i na rzecz wszystkich zamawiających, każdy zamawiający ponosi odpowiedzialność za wypełnienie swoich obowiązków wynikających z ustawy w zakresie części postępowania, które prowadzi w swoim imieniu i na swoją rzecz.

8. Wszyscy zamawiający ponoszą odpowiedzialność za wypełnienie obowiązków wynikających z ustawy w części postępowania, która jest prowadzona w imieniu i na rzecz wszystkich zamawiających.

Jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego art. 16 ust. 1 w zw. z ust. 5 w poprzednim brzmieniu, nakazujący przepisy dotyczące zamawiającego stosować się odpowiednio do zamawiających, o których mowa w ust. 1, przesądza o tym, że wszyscy pozwani byli zamawiającymi, czyli inwestorami realizującymi umowę z dnia 18 sierpnia 2011 r. o nr (...) w rozumieniu przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Efekt ten został podkreślony tym, że wprost w preambule do umowy wskazano, że każdy z tych podmiotów osobno będzie zwany dalej (...).

Po drugie, status wszystkich pozwanych, jako zamawiających, wynika także z „Warunków ogólnych umowy”, w których w punkcie 1.1.2.16 wszyscy pozwani ustanowili (...) dla wykonania umowy, którym zostały (...), działając, co stwierdzono wprost „na rzecz (...) w zakresie realizacji inwestycji”, zgodnie z (...).

Po trzecie, wszyscy pozwani zostali ujęci, jako zamawiający – inwestorzy w „Protokole z negocjacji z podwykonawcą” z dnia 11 grudnia 2014 r. prowadzonych z M. J. z generalnym wykonawcą. Dla powoda to te uzgodnienia były wiążące, co do tego, kto jest investorem, gdyż nie był stroną umowy zasadniczej. Niesporne musi być także i to, że sama pisemna umowa zawarta pomiędzy powodem a generalnym wykonawcą nie odbiegała od „Protokołu z negocjacji z podwykonawcą”, gdyż inaczej byłby niezgodna z „Warunkami ogólnymi umowy”, stanowiącymi załącznik do umowy zasadniczej.

Oceny tej nie zmienia fakt, że w art. 3 umowy zasadniczej pozwani określili, jaką cenę każdy z nich jest zobowiązany zapłacić za planowane roboty, tj. (...) zobowiązało się zapłacić 1.288.855.452,34 zł brutto, (...) zobowiązało się zapłacić 57.528.765,06 zł brutto, a Miasto Ł. zobowiązało się zapłacić 412.905.234,31 zł brutto, z tego 389.137.233,83 zł brutto za przedsięwzięcie pod nazwą „Węzeł Multimodalny przy Dworcu Ł. (...)” i 23.768.000,48 zł brutto za przebudowę infrastruktury przy dworcu Ł. (...) w ramach programu „(...) centrum (...)”. Ten wewnętrzny podział zadań finansowych w zakresie realizowania inwestycji, nie wyłącza tego, że każdy z pozwanych był (...), a ponadto w odniesieniu do odpowiednich robót, to znaczy (...), robót (...) lub (...) Miasta, wszystkie trzy podmioty łącznie określane były jako (...). Zapisy te jednoznacznie wskazują na status wszystkich pozwanych, jako inwestorów w rozumieniu art. 647⁽¹⁾ § 1 k.c., co przesądza o ich solidarnej odpowiedzialności wobec podwykonawcy na podstawie art.

647⁽¹⁾ § 5 k.c., statuującym ustawową bierną solidarność o charakterze gwarancyjnym w postaci odpowiedzialności ex lege za cudzy dług.

Na marginesie należy dodać, że – wbrew stanowisku Miasta Ł. – ten pozwany partycypował w kosztach budowy samego dworca Ł. (...), co wynika wprost z załącznika nr 11 do umowy zasadniczej. Jest kwestią obojętną z punktu widzenia interesu powoda i istoty sporu w tej sprawie, w jaki sposób i na jakich zasadach pozwani rozliczą między sobą jedno wspólne zobowiązanie solidarne, jakie posiadają wobec powoda zgodnie z art. 647⁽¹⁾ § 1 k.c.

Dalej, następną kwestią podnoszoną we wszystkich apelacjach było zagadnienie wyrażenia zgody na wykonywanie prac przez stronę powodową, jako podwykonawcę tylko przez jednego z inwestorów, który zdaniem skarżących nie był uprawniony do podejmowania takich działań. Zarzuty te są jawnie sprzeczne z postanowieniami pozwanych i generalnego wykonawcy, zawartymi w „Warunkach ogólnych umowy”. Jak wynika z dodatkowych ustaleń faktycznych poczynionych przez tutejszy Sąd, strony umowy zasadniczej (a zatem bez udziału powoda) przewidziały w punkcie 1.1.2.16 ustanowienie (...) dla wykonania umowy, którym zostały (...), działając na rzecz (...) w zakresie realizacji inwestycji zgodnie z (...). To właśnie (...) powierzono zadanie akceptacji podwykonawcy, gdyż w punkcie 4.4.3. ustalono, że w przypadku, gdy umowa lub bezwzględnie obowiązujące przepisy Prawa wymagają uzyskania zgody Koordynatora na zawarcie umowy pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą lub między podwykonawcą a dalszym podwykonawcą, wykonawca przedstawi Koordynatorowi projekt umowy z podwykonawcą oraz dokumentację dotyczącą zakresu robót, które mają być wykonane przez tego podwykonawcę, a (...) w terminie 14 dni od daty przedstawienia wniosku wykonawcy, udzieli na piśmie zgody na zawarcie umowy albo zgłosi sprzeciw lub zastrzeżenie do umowy.

W przypadku powoda taka procedura została wdrożona i w tym trybie powód został jednoznacznie zatwierdzony, jako wykonawca pismem (...) z dnia 30 czerwca 2016 r. – k. 170 akt, stanowiącym odpowiedź (...) na pismo generalnego wykonawcy z dnia 16 czerwca 2016 r. o nr (...) -KW- (...). Jak należy domniemywać, wobec ustalonej i opisanej wcześniej procedury, pismo generalnego wykonawcy musiało wskazywać zakres prac powierzonych podwykonawcy i uzgodnioną cenę oraz charakter wynagrodzenia, a wynikało to z zawartej pisemnej umowy, wcześniej będącej przedmiotem negocjacji zawartych w „Protokole z negocjacji z podwykonawcą” z dnia 11 grudnia 2014 r. prowadzonych przez M. J. z generalnym wykonawcą. Wydaje się, że w świetle zasad doświadczenia życiowego najprawdopodobniej pismo generalnego wykonawcy przedstawiało pisemną umowę z podwykonawcą. Inaczej rzecz ujmując, gdyby (...) nie otrzymał, co najmniej pisemnie określonego zakresu robót powierzonych podwykonawcy i zasad przyznawania wynagrodzenia, to nie podjąłby decyzji z dnia 30 czerwca 2016 r., na co zresztą nigdy się nie powoływał w toku postępowania sądowego.

W tym miejscu należy odnieść się do dalszych zarzutów związanych z kwestionowaniem tego, czy powód w tym postępowaniu dochodzi rzeczywiście wynagrodzenia za prace objęte umową podwykonawczą, na którą inwestorzy wyrazili zgodę. W tym zakresie Sąd Apelacyjny w całości podziela ocenę jurydyczną Sądu Okręgowego, a ponadto uważa za konieczne wskazanie na następujące okoliczności.

Przede wszystkim, jak wynika z aneksów do umowy zasadniczej, żaden z nich nie dotyczył robót dodatkowych w zakresie budowy samego dworca Ł.(...). Gdyby doszło do konieczności wykonania robót dodatkowych, to zapewne stałoby się to przedmiotem aneksu pomiędzy generalnym wykonawcą i inwestorami, gdyż połączone byłoby to z koniecznością dodatkowej zapłaty przez generalnego wykonawcy na rzecz podwykonawcy. Przy czym forma pisemna zmiany umowy została zastrzeżona pod rygorem nieważności.

Brak również jakiegokolwiek dokumentacji, z której wynikałoby, że powód żądał od generalnego wykonawcy zapłaty za roboty dodatkowe, co musiałby zresztą uczynić przed ich wykonaniem. Również korespondencja prowadzona przez inwestorów, w tym głównie (...) z generalnym wykonawcą, do której odwołuje się apelacja (...) SA, nie potwierdza takiej tezy. Z pism generalnego wykonawcy Konsorcjum (...) - (...) z 23 października 2017 r. oraz z pisma z dnia 2 października 2017 r., kierowanych do (...) inwestycji wynika tylko tyle, że powód nie dostarczył pewnych dokumentów – zgodnie z porozumieniem z maja 2017 r. – nie ma w nich natomiast mowy o dochodzeniu należności

za prace dodatkowe, które nie były objęte wcześniejszą umową. Przeczy temu także korespondencja prowadzona przez powoda z jego podwykonawcą, tj. J. C. (1) – (...) Zakład (...). Powód w tym sporze reprezentuje stanowisko, że prace dodatkowych nie było, a jedynie były prace zamienne. O pracach dodatkowych mówił jedynie dalszy podwykonawca. Brak wykonywania robót dodatkowych przez J. C. (1) i tym samym przez powoda wynika z oświadczenia kierownika robót, ustanowionego przez J. C. w osobie A. D., który złożył oświadczenie poza procesowe, oraz zeznawał w sprawie w charakterze świadka.

Odnosnie zarzutów pozwanych braku udowodnienia przez powoda wykonania spornych prac, trzeba powiedzieć, że musi być poza sporem, że na terenie dworca Ł. (...) zostały wykonane prace polegające na umieszczeniu repliki starego, rozebranego przed inwestycją, zabytkowego budynku dawnego dworca Ł. (...). Jest to rzecz powszechnie znana wszystkim mieszkańcom Ł.. Przedmiotem umowy podwykonawczej miały być właśnie roboty wykończeniowe (tynk artystyczny, odlewy, obróbki blacharskie z tytan – cynku, malowanie) dla tych replik wewnętrznych. Pozwani nie wskazywali, aby te prace zostały wykonane przez inny podmiot. Poza sporem jest także i to, że całość inwestycji została zakończona, o czym świadczy certyfikat odbioru. A zatem, podnoszone w tym zakresie zarzuty są również bezzasadne.

Reasumując, w okolicznościach sprawy zostało udowodnione, że pozwani, jako inwestorzy odpowiadają solidarnie z wykonawcą (generalnym wykonawcą) za zapłatę wynagrodzenia należnego podwykonawcy z tytułu wykonanych przez niego robót budowlanych, których szczegółowy przedmiot został zgłoszony inwestorowi przez wykonawcę lub podwykonawcę przed przystąpieniem do wykonywania tych robót, a inwestor nie złożył sprzeciwu wobec wykonywania tych robót przez podwykonawcę. Spełnia to wszystkie przesłanki z art. 647¹ § 1 k.c.

Zgodnie natomiast z § 3 tego przepisu inwestor ponosi odpowiedzialność za zapłatę podwykonawcy wynagrodzenia w wysokości ustalonej w umowie między podwykonawcą a wykonawcą, chyba że ta wysokość przekracza wysokość wynagrodzenia należnego wykonawcy za roboty budowlane, których szczegółowy przedmiot wynika odpowiednio ze zgłoszenia albo z umowy, o których mowa w § 1 albo 2. W takim przypadku odpowiedzialność inwestora za zapłatę podwykonawcy wynagrodzenia jest ograniczona do wysokości wynagrodzenia należnego wykonawcy za roboty budowlane, których szczegółowy przedmiot wynika odpowiednio ze zgłoszenia albo z umowy, o których mowa w § 1 albo 2. W tej sprawie pozwani takiego zarzutu nie podnosili, w szczególności nie kwestionowali wysokości należnego wynagrodzenia, jako wynagrodzenia ryczałtowego, które należy się w całości w sytuacji, w której roboty zostały wykonane w całości zgodnie z umową.

W tym kontekście, jako zupełnie niezrozumiałą jawi się zarzut apelacji Miasta Ł. naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., art. 246 k.p.c., art. 247 k.p.c. oraz art. 278 k.p.c. poprzez wadliwą ocenę zebranego materiału dowodowego, w tym zwłaszcza niepełną i wybiórczą ocenę zebranych dowodów, wadliwe przyjęcie, że kwota dochodzona pozwem stanowi wynagrodzenie za roboty objęte uzgodnioną umową podwykonawczą, jak również przyjęcie twierdzeń powoda sprzecznych z treścią zebranych dokumentów, jak wreszcie oparcie ustaleń i oceny zebranego materiału na dowolnych zapatrywaniach, co do kwestii wymagających zasięgnięcia opinii biegłego z zakresu budownictwa.

Dowód z opinii biegłego sądowego jest jedynie sposobem oceny materiału procesowego zaoferowanego przez strony, który wymaga wiedzy specjalnej, natomiast nie może sam w sobie tworzyć od początku takiego materiału procesowego. Inaczej rzecz ujmując, strona, na której spoczywa ciężar dowodu w rozumieniu art. 6 k.c. musi najpierw skonkretyzować okoliczności faktyczne, następnie, co najmniej je uprawdopodobnić lub udowodnić i dopiero można uznać za konieczne sięgnięcie do dowodu z opinii biegłego sądowego. Jak trafnie wskazał Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z 12 września 2017 r. w sprawie III AUa 956/16 (Lex nr 2379137), do dowodu z opinii biegłego należy sięgać w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. Przedmiotem tego dowodu nie są zatem fakty lecz oceny wywiedzione z określonych faktów. Jeszcze inaczej mówiąc, opinia biegłego zgodnie z art. 278 k.p.c. służy stworzeniu sądowi możliwości prawidłowej oceny materiału procesowego w wypadkach, kiedy ocena ta wymaga wiadomości specjalnych w rozumieniu art. 278 k.p.c. (a więc wiedzy wykraczającej poza objętą zakresem wiedzy ogólnej – powszechnej). Zadaniem biegłego zasadniczo nie jest więc poszukiwanie dowodów i okoliczności mających uzasadnić argumentację stron lecz dokonanie oceny przedstawionego materiału z perspektywy posiadanej wiedzy i

przedstawienie sądowi danych (wniosków) umożliwiających poczynienie właściwych ustaleń faktycznych i właściwą ocenę prawną znaczenia zdarzeń, z których strony wywodzą swoje racje.

Ostatnia grupa zarzutów apelacyjnych odnosi się do kwestii uznania, czy wierzytelność powoda jest wymagalna w sytuacji, gdy w pkt. 1.3. porozumienia zawartego pomiędzy powodem a generalnym wykonawcą wyraźnie wskazano, że warunkiem zapłaty wynagrodzenia za roboty dodatkowe jest przedstawienie przez powoda listy dalszych podwykonawców oraz ich oświadczeń o wysokości należnego do zapłaty wynagrodzenia. Obejmuje to również zarzuty dotyczące uznania zeznań świadka M. Z. za niewiarygodne, dowolne i nieznajdujące potwierdzenia w materiale dowodowym w zakresie zatrudniania przez powoda dalszych podwykonawców i zgłaszania przez nich zaległości płatniczych, niewywiązania się z warunków zapłaty wynagrodzenia określonych w porozumieniu do umowy nr (...) z 24 lutego 2015 r. oraz poprzez uznanie za takie same zeznań świadka R. K., w zakresie zgłaszania przez dalszego podwykonawcę J. C. (1) – (...) Zakład (...) roszczeń wobec powoda z tytułu wykonania robót dodatkowych.

W tym zakresie trzeba wskazać, że powód konsekwentnie, logicznie i spójnie z innym materiałem dowodowym udowodnił, że nie posługiwał się innymi podwykonawcami, a pozwani przez cały czas trwania procesu nie byli w stanie wskazać, aby istniały jakieś konkretne wierzytelności innych osób wobec powoda, jako dalszego wykonawcy. W szczególności nie podniesiono zgłaszania takich roszczeń bezpośrednio do nich, jako inwestorów lub wystąpienia z takimi roszczeniami wobec generalnego wykonawcy. Od chwili podpisania przedmiotowego porozumienia minęło ponad 3,5 roku i brak jest dowodu na istnienie takich zobowiązań strony powodowej. Jedynym dłużnikiem powoda w takim rozumieniu tego słowa jawił się J. C. (1) – (...) Zakład (...). Jak wynika z przedmiotowego porozumienia był to podwykonawca o posłużeniu się, którym powód informował generalnego wykonawcę od początku. Według oświadczeń powoda J. C. (1) domagał się zapłaty za niewykonane roboty dodatkowe, w swoich pismach używając także określenia „straty”, co mogło wiązać się z kwestią ryczałtowego wynagrodzenia za wykonane prace. Nie zostało wykazane, aby spadkobiercy tego dalszego podwykonawcy zgłosili jakiegokolwiek skonkretyzowane roszczenie wobec powoda, albo generalnego wykonawcy lub pozwanych.

Dodatkowo trzeba podnieść, że pozwani nigdy nie powołali się na inne skonkretyzowane zarzuty, sformułowane przez generalnego wykonawcę, które czyniłyby roszczenie powoda przedwczesnym.

W takiej sytuacji dalsze uzależnianie wypłaty reszty wynagrodzenia powodowi za wykonane prace, od ewentualnego, hipotetycznego i mało realnego ziszczenia się warunku w postaci zgłoszenia się innych podwykonawców, musi jawić się, jako bezzasadne, a i sprzeczne z dobrymi obyczajami kupieckimi.

Z tych wszystkich względów należało oddalić wszystkie apelacje, a o kosztach postępowania apelacyjnego orzec zgodnie z art. 98 k.p.c. i art. 105 § 2 k.p.c., mając na uwadze solidarną odpowiedzialność pozwanych za roszczenie główne.

(...)

ZARZĄDZENIE

(...)